

A' DITSŐ

MAGYAR HAZA

ARANY

SZABADSAGINAK

VISZA - TÉRÉSÉN

É S

ANYAI NYELVÉNEK ÉPÜLETÉN

FEL - JÖTT MAGYAROK TSILLAGA

Budán nyomtatott Landerer Katalin Özvegyének betűivel

1791.

*Örömmek könnyei folydók-el szemmeimet,
Midön látom virágozni Nemzetemet.*

Midön ezen ditső N. Magyar Haza köz javára tzelözö, 's ez előtt történt dolgai, az jelen valókkal mértékeltetnének; valójában az mostani éppen fő Méltósággal tetéztet körülállási, nem tsak az előbbeni Allapottyát fellyül nem halladgyák; de a' mi több: majd femmit olyaft az emberi okoskodás fel-nem találhat, melly a' Magyar Nemzetnek előbb menetelére bokrofsan-öfzve-tfopor-tozva lenni nem találtatna. Mert minden bizonyal ezen hájtan nevezetes Országak valóságos mivolta tsak akkor maga boldogságához közeliteni láttatik; mikor a' N. Haza Sz. Törvényi, Arany Szabadsági, fzeemen fzedett igafsági minden molyos homály férgétül meg-öriztetvén, ártatlan karban fent állyanak. Noha bátor huzamos fabb, idő jártával ezen keregdek ékes Magyar Világnak szintén eleitül fogva, gyakran a' N. Haza fok és küiömbbféle váltózálókkal számhatatlanul oftromoltatott, való dolog

Mindazonáltal a' N. Haza akár mikor-is arany szabadságinak, mind kéznél való meg tartásában, mind pedig azoknak az ellenkező dolgok közt idveifészes partra való vezérlésében olly küiönös gondoskodásal volt hogy inkább új erőre 's méltóságra azokat emelni fáradha

tatlan készséggel szorgalmatoskodott. Valamint hogy ezen rajtuk uralkodó Felséghez ez eránt nyutott fok buzgó kérési által a' N. Haza magának tsak ugyan tellyes-séggei meg - nyerte azt, hogy fizelei előtt mindenkor első bet-ben fen-tartott Nemefsi szabadsági, a' régi ditsősége Halmára vissz-a-tétetnének, és ezket nagyra ki-terjedett öröm tapfoláfi kozt-valósággal szemléli-is, hogy eléggé meg-betsüihetetlen nemefsi szabadsági immár tetemellen virá-g-zanak.

1. A' mi továbbá ezen N. Haza javának előbbre való nozditását, vagy bátor külön kinek kinek a' Nemzet közül halzát, és annak meg-szerzését bővebben illette; mindenek előtt azt leg-szükségesebbnék lenni ítélte, hogy a' N. Haza mivel egyik leg-főbb kintsét a' N. sza-badságit már élet erén folyására vezette, illendő: hogy nyomában az édes Anya Magyar Nyelv-is méltóságos fő állapot poltzra vélek helyheztetne, melynek-is tökéll-tes munkájához, 's jobb kéznél meg-ragadásához, és im-már abból soha ki-nem erefztéséhez gyors szorgalmatos-sággal fogott. O' ditséretes, és egy örök emlékezetet bizonnal érdemlő Hazai gondoskodás! Midön egyszerre az Haza Anyai Nyelv-is a' régi feledékenység homállya-ból, hamvában nyugovó hajdan Ősi Magyarok ditséretes onokái által olly tökéll-tes világofságra ki-hozatattván, im-már kellemetefsen virágozni szemléltetik.

2. Mint hogy pedig az Nemefsi szabadságok magok derekas karjok erejére, 's méltósággal tetézésére való fel-magasztalása a' Magyar N. Nemzetnél valamint egy szegletkö, mindenek felett leg-inkább szükséges: Mind hogy ezen kintsen kívül a' Magyarok, valamint a' Tagok egélség nélkül bágyattak, 's inaszakadtak, azért-is, ha
ezen

ezen szabadságokkal (mellyek még szintén Schíthiábúl a' Népel ide ki-útaztak) valamelly dolog ellenkezett-is, azoknak nem tsak védelmezésére, hanem vizfontag helyre való állíttáfokra nézve, Világ, 's Felsőség előtt Appellesfel eleven igafságot festeni, 's azokat mind addig vitatni meg-nem színt a' magyar Haza, még volta képpen ismét virágjára meg-térni tetemelsen nem tapafzta.

Valamint hogy ezen Felséges II-dik *Leopold* koronás Királytól hajdani Nemes Szabadságinak nem tsak orvoslását meg-nem nyerte magának a' N. Magyar Nemzet, főt immár az illetén Felséges Engeltelmek kegyelmeiségi által ritka emlékezetű Szabadságinak i mét talpra való fel-állíttásával mind élni, mind pedig naponként éppen a' tökéletesség halmára fellyebb helyheztetésben, kivánt tetzéle szerezént tellyes vizafztaásával már gyönyörködni szemléltetik. Mivel ha széllyel teként a' szem ezen ditső Magyar Hazának térséges Bértzein, legottan látni fogja, hogy a' N. Haza ~~Eö~~ méltóságai közt, mindenek előtt az elsőséget érdemlő Papi Rend, úgy mint: Érsekek, Püspökök magok Megyeikben mindenütt az hajdan Haza nemefsi szabadságoknak előbbeni méitóságára lett szerköztetésébül, különös öröm virágzó gyümöltöt, tsak arra való nézve-is tapafztaának, hogy Megyéin már az Egyházi Páfztorságra nevelendő Ifjúságnak, szintén az Ország közepérül, 's más részérül Haza meg-térésével régi falak közé, és épületek allya mindenütt meg-telve lévén, az előbbeni Rend tartásban szokáfokat szabadon folytathatnák. Ha tehát a' Papi Méltóságos Rend az Haza N. szabadságának éppen mint egy közepette már vizadozik. Mit nem fajdíthat-meg ez eránt a' Világi

Ren-

Renden lévő fő méltóságnak poltzán a' tsiklándozó szem? Nem de az 1765dik Esztendőben tartatott Ország Gyűlésétől fogva, ritkán a' Izájban megfordult Nádor István Első N. Haza Tiszt Felsőges állapottját ismét régi szabadságának virágjában fel-állítatva lenni nem láttyai-é? Rövideden: mind Tiztségek Birói Hivatalok, az Igafságki szolgálatására. Törvényt tévő székek a' régi szabad folyamottyokra, 's erejekre egy átallyában vízsa helyheztek. Sor ki - számlálhatná-meg mind azokat? A' kik jó lehet még eddig a' nemei szabadságoknak birásában sem voltak soha; mindazonáltal ezen fel-tetzett szerentsés Magyar idő közt, mind a' nemes Haza ditsőségre, mind pedig tulajdon magok bokros érdemire, 's hasznaira tekintve, meg-jutalmaztattak. Minden bizonynal tehát a' nemesi szabadságok, nem csak régi erejekre, hanem éppen tökéletes virágzására immár lépés, eléggé ki-tetzik.

Hogy pedig valamely Hazának egy boldogságát a' másik szintén Nyomában kövesse, ritka történet; Noha ezen jelen való magyar köz öröm idejében a' nemes Magyar Haza minden szép szabadságinak előbbeni helyre való állításában helyheztetett szerentséltetését, midőn természetlenné tapasztná; leg-ottan egyfzerre édes Anyai Magyar nyelve-is olly méltóságos karba fel-emeltetett, mellben lenni, ennek előtte a' Magyar Ég alatt még senki nem emlékezik; hogy tudniillik: valamint egyéb Nemzetek Anyai Nyelve, idején jó korán ahhoz tartolt szüaséges tsinosítás által szomfzéd barátiknál, 's egyebeknél mindenfelé kellemetefsé lett. Ugy hasonlóképpen a' Magyar Anyai nyelv-is a' tökéletes gyakorlás által gyarapítatván, mind a' köz jónak elő-mozdítására szolgálható lehetne, mind pedig a' népnek-is együtt

ön-

önnön nyelvén folyamattyában kellendő dolgai által betse-
 akár hol-is a' föld kerekiségén helyet nyerne, a' gondos-
 kodo Felség, 's N. Haza által méltó tekintetbe vétetett,
 hogy a' Magyar Anyai Nyelv nem tsak azzal való be-
 fizéllésnek élésében virágozna; hanem kiváltképpen a' Tu-
 dományok folytatására, irás és más egyéb szükséges
 gyakorlásra nézve, minden egyéb nyelvek előtt a' ne-
 mes Haza térségén győzödelmeskedne. Mint hogy tsak
 akkor ezen nemes Hazának szintén közepette fényleni
 fog a' valóságos boldogság; mikor immár a' tökéletesség-
 nek úttára helyeztetett Anyai Nyelv állondóképpen
 mindenkor győzödelmesnek lenni fel-találtatik. Szükség
 tehát, hogy az Haza Anyai Nyelv a' tökéletes gyarapi-
 tásra lett fel-magafztaltatásban naponként előbbre moz-
 ditás által mind állandóságát meg-tartsa, mind pedig
 az Hazának, 's Nemzetnek viragzó boldogságát nevel-
 lye. Mert ugyan-is kéznél fogva vezettedik kiki arra,
 ha bátor akármelly századra világ fel-ferkentésétül fog-
 va vízfíza tekint-is, az elme; **Hogy akármelly** Nem-
 zeteknél-is, midön az tallajdon Anyai Nyelv elsőséget a'
 betsben nyert, éppen akkor Birodalmikat, Országláfi-
 kat leg-inkább a' fzerentsés boldogság tetemessen környé-
 kezni ízokta. Eleven példa lehet ebben Cicero a' Ro-
 maiaknál, a' ki Hazája kebelében úgymint az ékelessen szol-
 lásnak fő mestere Romai, 's nem Görög nyelven ambár
 ezt-is igen tudta, mert Demosthenes Mesterétül vette,
 ez pedig ellenben nem Romai, noha azt-is valóban értet-
 te, hanem Hazai Görög nyelven Felséges munkáikra néz-
 ve foglalatostkodtak: Hasonlóképpen Virgyilius vitézi köl-
 teményi, ovidius bölts verseikben, midön egyedül Anyai
 nyelven gyönyörködtek, vallyon mit lát a' fzem a' Gö-
 rög, és Romai Birodalmakon Anyai Nyelveknek felséges
 poltz-

poltzra való helyheztetők által? bizonyal nem egyebet a' kellemeres virágzó fzerentsénél, hozzfzas uralkodásnál; errül a' világnak nem utolsó tudománya vagon.

Vagon tehát elegendő oka a' N. Magyar Hazának, bátor akármelly Nemzetektül költsonözte a' példát abban, hogy tulajdon Anyai Nyelvét méltó, és ugyan első tekintetbe vóvén, a' tökéletességnek Rámájára igaztani szorgalmatoskodott; mivel ez illetén hazai megbetsülhetetlen gondoskodásban idő jártával a' Magyarok késő onokái minden ditsőségeket fel-talállyák, és magokat akár melly fő, vagy közép Ország Hivatallyai állapottyára is az Anyai Nelyv tökéletessége által alkalmatósáknak lenni tapasztallyák. Mert ha az Haza Magyar Nyelvnek akárminémüsége, vagy pedig tehetősége meg-visgáltatik, az mint eredetére, mind pedig Méltóságára tekintve felséges volt mindenkor; úgy hogy akármelly fő anyai Nemzetek Nyelvével is méltán kezet foghatott. Szemlélye meg bátor akárki hajdan Geiza Magyar Hertzegnek, Szent Istvan Magyarok Első Sz. Királynának kívül, belül Udvarit, Tanatsofit; Magyar Nyeiven folytattak ám ott minden felé be-fzédeket; úgy hasonoképpen Szent Lázló, Mátyás', Sigmond, Lajos, közel 22. Királyai N. Magyar Ország-nak szintén Moháts veszedelméig élő Magyar Anyai Nyelven édes szavakat közlöttek alatta valóikkal, ezek pedig ezer üdvöziéfek közt Magyar nyeiven illették Királyaikat, és más elötte valóikat, ezt a' külső Nemzetek is eléggé tudni fogják.

A' nemes Haza Anyai Nyelvnek tehát a' mi önön Ösi minémüségét, Méltóságát illeti: abban leg-keves-

veszebb fogyatkozás-is fel-nem találhatik, hogy a' Tudományos Magyar férfiakat a' penna által serkentő, éllesztő, 's élesítő proba kövére ennek ellötte már régen nem tetetett a' Magyar Nyelv, mellynek hátráltatását inkább az ellenkező időnek 's nem-is másnak tulajdonítani lehet. Noha olly szükséges lett volna a' Magyar Anyai Nyelnek a' bőv gyakorlatosság által, a' tökéletességnek úttjain előbbre való vezetése; valamint a' Méheknek virágokkal való élése. Noha mindazonáltal ezen feledékenység homályátul fok századok alatt fedeztetett állapottyában a' Nyelvnek, csak egy kevés időtül fogva melly fok, és külfömbb féle szép Magyar Munkáknak világosságra kibotsátásában dítsekízik a' nemes Haza. Bizonyosság lehet ebben meg-bodogúle Méltóságos B. Ortzy Lötmez Generelis Ur arany betűket érdemlő, és valójában tsinos Magyarságból álló Levelei, Anyos Pál E. R. S. Pál szerzetén való Pappnak tökéletes Ritmusi, Gyöngyösi Jánosnak ritka érdemi, és konyen Ovidiust meg-halladó Versei, a' Kartigan neve alatt Török kis Aszizony holtakat ébresztő Magyarsággal való le írása, Bárotzy, Faludi, 's egyéb számtalan Magyaroknak fontos Magyar irásai. Ezen Tudományos Magyar igaz szivü Haza hiai szorgalmatosságok által mint egy előre látó Lélektől meg-telvén, drága Anyai Nyelveket azon feledékenységnek féllődő állapottyában-is támogatni, tsinosítani, tellyes kézfzséggel világ eleibe tenni iparkodtak. Mellyre nézve szerentsés Haza az illeten gondoskodó fiaiban! Midön az Haza nyelvnek tökéletes gyakorlatyásra vezető úttjairól még senki csak nem-is álmodozott; Már ezek akarmedy tudományokra tzelező elme futtarásokkal-is költeményeket 's munkákat számtalan barátiknak vizsgálatásokkal egybe szerköztettek. Hát

ha bator csak századdal ez előtt az Haza Nyelv 'az immár moftasabb virágjára keit gyakor foglalatostkodásnak kohájára léphetett volna. Boldog Egek! Mennyivel inkább több ékefen szolló Magyar Tulliusok Horátziufok Oviufok, Szenekák 's egyebek támadtak, 's meg-nem bátraltattak volna, a' kik által a' nemes Hazának, 's köz javának, úgy szintén fiainak, régen ez előtt elő mozdítáfa olyan boldogsággal tetéztetett volna, a' mellyet jó reménység alatt csak a' nevelendök vaiáhára hafznokkal tapasztalni fognak.

Mind ezekre tekintve, hogy az Anyai Nyelv munkába vett nyomossab áhatosságára, 's Felséges Méltóságához annyival inkább előbb, a' mint illendő, közelítsen: annak az ellenkező ellen védelmezésére, min valamelly Pais, a' tudományos kéz kézzen légyen, hogy a' kezdett jó gyakorlásban nem csak erősítették; de hogy annál nagyobb elő menetel nyomába emeltetése, ditséretes, és örök időkre kiterjedne, a' N. Haza Anyai Magyar Nyelv ezentúl a' megnyert tökéletességén különbb féle Tudományak édes gyümöltseivel, az Haza minden Rendü Nemes, és egyéb Magzatinak, akármelly Hivatalyra általa alkalmatofakka tétetvén, kedvedhessek. Azért a' N. Haza több elő menetelére tzélozó tzikkelyi közt önnön koronás Fejedelmétül magának meg-nyerte azt-is, hogy az Haza Anyai Nyelvnek minden egyébek előtt a' Magyar Haza térségen mindenütt első bersbe való helyheztetése után, (vala int Athenasban a' nevelendök Böltséfség úttján dízfelsen vezettetének) ugyan az a' fel-vett gyakran való foglalatostkodás által, modoffan kitsinosétatna; Hogy ennek utánna akár a' musák bölts elme futatás játéki, vagy éke-

ékésen szóllás mestersége, a' vagy egyéb Természeti vizsgáláshoz tartozandó alkalmatoiságokra a' Tudományok által Anyai Nyelven hasznóisan vezéreltetvén, alkalmazatos Hazai fiai elevenedgyenek, ezek után pedig, minden egyéb ingo Hazai lakosénak tsemetéi ezen gyakorlás példáiban a' N. Hazai Anyai Nyelvnek Magyarok nyomdokaiban jó moddal ösztönözöttvén, neveltyeisenek végtére hogy ezekbül-is jó Magyarok keletkezzenek.

Mind ezekre való nézve a' N. Magyar Népe, és földé epet szomjúsággal várt kintse Felséges Koronás Magyar Király II-dik Leopold által ezen ditső Országgal örökösített, és minden N. Magyar onokákra vitézi ösírül véiek testesült ige szerént való arany szabadsági, 's valóságos igaz lufsai nem csak helyre régi erejekben állíttatának; De egygyütt Attyai gondoskodó szivére vévén minden iziben a' N. Magyar hüséges népének előmenetelére tzihozó lehetőséges okait önként való tökéletes hajlandóságából szorgalmazra azt, hogy a' Magyar Hazat illető többi boldogsági özt, a' Magyar Anyai Nyelv első helyet minden egyéb nyelvek előtt az Országban érdemellyen; Mellyre nézve leg-ottan mindennémü megyéire meg-is küldötte kegyelmellen Felséges Királyi parantsoló Rendeléseit, akarván azt tselekedettel-is immár végbe vinni: hogy minden fő 's alatsóy helyeire a' Tudományoknak válagatott Magyar Nyelv Tanítói nagy vigyázattal választatván azok által, a' kiket ezen neves Hivatalillet, hogy az Hazai Anyai nyelvnek akármely Bölesfélségre kéznél fogva vezető utrain nyomba fel-állétatása által, szoros mértékü, és kellyemeres remekü munkájokkal a' Magyar Tudományokban mind az Hazát mind pedig nevelendöit életeltek, nagyra vigyék. Vögre pedig, hogy a' teilyes öröm,

és

és bátorságos partra vezető kalauzza immár egyszer, mint egy tájfel közelről folyó ígérlet földén ezen hajdon Pannonián) mellyért a' ki valaha viaskodott, azt vélte, hogy igen-is Helenéért Troja ellen bajvivást tett) a' N. Magyar nemzetnek fel-ékesett arany éltzendeje, mellyben igen-is virágnak edes Anya nyelve, úgy hogy bátran fakadhat arra kiki, tudni illik: hogy örömmel *Könyvei folyótok eljzenéiműt, midőn látom virágozni nemzetemet* Leg-inkább midőn az Haza fogvatkozainak a' Felséges gondoskodás által lett meg-úvosíál után, az Anyai Nyelvnek eddig a' külső Nemzeteknél ismeretlen állopottyából a' tökéletesség Ö-vényire hozatásával, a' nemes Házának 's minden Magyar fiaknak nagy reménység a' jövendő boldogságra, 's ki terjesztésre nyújtatik. Illik tehát, hogy a' Tudományok úttaira fel-emelt Magyar karok vezérlése alatt az álhatalos tökéletesség a' valósághoz közelíteni láttassék, hogy az olyatén Magyarság hintéfeinek valóságos gyümölsével a' remélendő Tanítók ~~bövelkedvén~~ Elmé-jeket, k-zeiket, erejüket fáradhatatlan kezséggel a' származandó késő N. Magyar onokáknak a' köz jó boldogságára tzélúl fei vétetett tetemes haszon meg-szerzése alatt gyümölsözzenek, és a' ditséretnek ez által jobb kéznél állandó meg-tartásával jó nevet érdemellyenek.